

ВИДАТНІ ЗОЛОТОНІСЦІ В КРАЄЗНАВЧИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

М. Ф. ПОНОМАРЕНКА

Богдана Карабін

Науковий керівник:
Віталій Крижанівський

У системі сучасної історичної та педагогічної науки, останнім часом можна спостерігати збільшення інтересу до краєзнавства. Це зумовлено як і новими педагогічними реаліями, що вимагають від сучасного вчителя опанування актуальними освітніми технологіями, так і поглибленим дослідженням регіональної історії, що передбачає і вивчення досвіду педагогів попередніх поколінь. Таким чином, важливо буде розглянути краєзнавчий доробок педагога та краєзнавця Золотоніського краю Михайла Федоровича Пономаренка (1920-2010), присвячений видатним уродженцям Золотоніщини.

Спеціального дослідження краєзнавчих розвідок М. Ф. Пономаренка в українській історіографії наразі немає. Дана тема ґрунтується на аналізі архівних матеріалів з особового фонду краєзнавця, що зберігається у Державному архіві Черкаської області та газетних публікаціях дослідника з фондів Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Т. Шевченка [4] та дослідження подібних праць з життєпису відомих українських краєзнавців [1; 2; 3].

В ході дослідження нами розглянуто публікації Михайла Федоровича Пономаренка у районних та обласних газетах. Краєзнавець тісно співпрацював з редакціями газети «Світлий шлях», «Колгоспні лани», «Прапор Леніна», «Серп і молот», «Молодь Черкащини», «Черкаська правда» [4].

Найбільше уваги М. Ф. Пономаренко приділяв висвітленню у своїх працях діяльності місцевих письменників та поетів. Так, у статті «Поет із Золотоніщини» краєзнавець приділив увагу педагогічній діяльності та творчості золотоніського поета І. С. Дробного [4, арк. 50]. Також доробок М.Ф. Пономаренка містить і матеріали присвячені відомому прозаїку радянської доби Івану Ле, уродженцю с. Мойсинці (Золотоніський повіт), це стаття «На батьківщині Івана Ле» [6]. В матеріалах «С.Д. Склярєнко про Піщану» М.Ф. Пономаренко описує відгуки про перебування письменника в с. Піщана (Золотоніський район) та яке враження воно на нього справило, і як відобразилося на його поезії. Також поету присвячена і стаття «С. Д. Склярєнко в Золотоноші» [9; 10]. В співавторстві з І. Воропай було опубліковано статтю М.Ф. Пономаренка «Син землі» про І. П. Копила [12]. Не оминув увагою краєзнавець і життєвий та творчий шлях поета К. Білиловського, про що йдеться в статті ««Кесар Білиловський»» [13].

Разом з тим М. Ф. Пономаренко не оминув і біографії відомого українського художника І. М. Шувльги, який є уродженцем с. Кропивна (Золотоніський район), що відображено в публікації «Художник із Кропивни». Окрім загальної інформації про освіту та діяльність художника, автор зазначає і про період його проживання в Золотоноші у 20-х рр. ХХ ст. За словами М. Ф. Пономаренка в цей час спадщина І. М. Шувльги поповнилася полотнами на шевченківську тематику, портретами подружжя Мірошніченків та вчителя П. Л. Адамовича. Також зазначено, що 1926 р. художник організував Золотоніську філію Асоціації художників Червоної України, найбільш відомими її випускниками стали митці Т. М. Луценко та Д. П. Єлічев [7].

Більшість зазначених публікацій згодом лягли в основу ґрунтовної праці М. Ф. Пономаренка «Літературна Золотонощина». Вперше дана робота була представлена на поетичному вечорі організованому в Золотоніській санаторній школі-інтернаті, де краєзнавець брав участь у складі літературного об'єднання «Златоград», про що йдеться у повідомленні С. Черкаського «Вечір поезії» [22]. З цієї ж тематики М. Ф. Пономаренко написав свій відгук на біографічний довідник «Письменники Радянської України», де виділив зазначені в ньому постаті, що мали зв'язки із Золотонощиною, це М. Терещенко, С. Скляренко, Іван Ле, Т. Коломієць, М. Драй-Хмара, В. Собко [8].

Окрім художників та письменників, М. Ф. Пономаренко звертав увагу і на відомих науковців із золотоніським корінням. Так у статті «Фольклорист Ф. І. Лавров» та «Ф. І. Лавров на Золотонощині» краєзнавець описує життєвий шлях та аналізує праці відомого радянського фольклориста Ф. І. Лаврова, який родом із с. Вереміївка, (Золотоніський повіт) [11; 15]. А в публікаціях «Історик, археолог, нумізмат» та «Історик із Золотоноші – учень славетного Антоновича» він аналізує біографію та діяльність історика В. Г. Ляскоронського [16; 21]. Досить цікавою є стаття «Творець школи лінгвістів» в якій краєзнавець описує життєвий і професійний шлях С. Тодорського, уродженця Золотоноші, який був одним з перших випускників богословського факультету Києво-Могилянської академії першої половини XVIII ст. [18]. Окремим ґрунтовним дослідженням М. Ф. Пономаренка є діяльність іншого уродженця Золотоноші сходознавця О. П. Баранника. Тема висвітлена в матеріалі «Знавець чотирнадцяти мов» [5]. Об'єктом дослідження краєзнавця була і біографія хіміка О. Баха, що опубліковано в статтях «Учений із Золотоноші» та «Геній народжується в броні» [14; 17]. Цікавою є публікація М.Ф. Пономаренка «Дочка вченого», де він приділяє увагу біографії доньки М. О. Максимовича Ольги, яка народилася коли фольклорист уже проживав на хуторі Михайлова Гора [19].

Отже, проаналізувавши доробок М. Ф. Пономаренка присвячений видатним уродженцям Золотонощини можна сказати, що вони займають важливе місце в його краєзнавчій спадщині й просвітницькій діяльності. А сам Михайло Федорович був одним із перших серед краєзнавців другої половини XX ст., хто активно займався актуальними питаннями біографічних досліджень на Золотонощині.

Література

1. Гриценко А. Віктор Заїка – історик, науковець, викладач, журналіст, краєзнавець та громадський діяч Глухівщини [Віктор Заїка]. *Глухів.city*. 2023. 26 жовтня. URL: <https://hlukhiv.city/blogs/320995/viktor-zaika-istorik-naukovec-vikladach-zhurnalist-krayeznavec-ta-gromadskij-diyach-gluhivschini>
2. Гриценко А. П. Славна праця краєзнавця Володимира Петровича Задка (до 95-річчя від дня народження та 15-річчя смерті). *Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій* : збірник науково-краєзнавчих праць / [редкол.: Прокопчук В.С., голова, Баженов Л.В., співголова; Адамський В.Р. та ін.]. – Дунаївці; Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2022. – Вип. 9. – 388 с. : іл. С. 311-315.
3. Гриценко А. Фондатор краєзнавства Глухівщини. До 120-річчя з дня народження викладача Глухівського педагогічного інституту та видатного краєзнавця Якіма Кривка. *Глухівщина*. 2023. № 38 (28108). 28 вересня. С. 5.

4. Праці Пономаренка М.Ф. ДАЧО (Державний архів Черкаської області). Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 47. 96+4 арк.
5. Пономаренко М. Знавець чотирнадцяти мов. *Прапор Леніна*. 1970, 21 березня.
6. Пономаренко М. На батьківщині Івана Ле. *Прапор Леніна*. 1970, 5 квітня.
7. Пономаренко М. Художник із Кропивни. *Прапор Леніна*. 1978, 18 серпня.
8. Пономаренко М. З літературної географії Золотоніщини. *Прапор Леніна*. 1971, 10 серпня.
9. Пономаренко М. С. Д. Скляренко про Піщану. *Прапор Леніна*. 1971, 31 серпня.
10. Пономаренко М. С. Д. Скляренко в Золотоноші. *Прапор Леніна*. 1971. 25 вересня.
11. Пономаренко М. Фольклорист Ф. І. Лавров. *Прапор Леніна*. 1978, 14 березня.
12. Пономаренко М. Син землі. *Прапор Леніна*. 1978, 12 грудня.
13. Пономаренко М. Кесар Білиловський. *Прапор Леніна*. 1979, 21 квітня.
14. Пономаренко М. Учений із Золотоноші. *Прапор Леніна*. 1979, 30 жовтня.
15. Пономаренко М. Ф. І. Лавров на Золотоніщині. *Прапор Леніна*. 1980, 18 грудня.
16. Пономаренко М. Історик, археолог, нумізмат. *Прапор Леніна*. 1985, 19 листопада.
17. Пономаренка М. Геній народжується в броні. *Прапор Леніна*. 1987, 21 березня.
18. Пономаренко М. Творець школи лінгвістів. *Златокрай*. 1993, 18 травня.
19. Пономаренко М. Дочка вченого. *Вісник Золотоніщини*. 1999, 3 квітня.
20. Пономаренко М. Письменник із Золотоноші. *Вісник Золотоніщини*. 2002, 23 листопада.
21. Пономаренко М. Історик із Золотоноші – учень славетного Антоновича. *Вісник Золотоніщини*. 2003. 2 лютого. С. 2.
22. Черкаський С. Вечір поезії. *Прапор Леніна*. 1970, 10 березня. С. 3.

ГЛУХІВСЬКІ ЄВРЕЇ: ПОЯВА, ПРОБЛЕМИ УКОРІНЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПОХОВАЛЬНИХ ПЛИТ

Анжеліка Голуб

Науковий керівник:
Андрій Гриценко

У тезах висвітлено інформацію про виникнення єврейських громад у м. Глухові (Сумщина). Проаналізовано значення етнічної спільноти для населеного пункту (економічний та культурний аспекти). Звернуто увагу на елементи та особливості надгробних пам'ятників глухівського єврейського кладовища (XIX–XX ст.).

Ключові слова: євреї, етнічна спільнота, історичне краєзнавство, Глухів, кладовище, надгробки, пам'ятники.